

Agner Hansen, stjóri í Føroya Banka:

Høga uppsparingin heldur samfelagsvirkseminum í gongd

Um yvirskotið — Rentuna — Hotel Føroyar — Landsbankan — Rentuskattauppskotið o.a.

Teir báðir stjórnir í Føroya Banka. Esbern Simonsen vm. og Agner Hansen hm.

Í morgin tann 1. mars eru 75 ár, síðan føroyingar fóru undir regluligt bankayrki. Fyrsti føroyski bankin — Føroya Banki — varð settur á stovn í 1906. Í hetta 75 ára langa tíðarskeiðið er partapeningurin vaksin úr 300.000 kr. upp í 30 mill. kr. Bankin hevur í dag deildir á flestu stórra plássum í Føroyum, og talið á starvsfólki er í dag upp í 30 mill. kr. Bankin hevur í dag deildir á flestu stórra plássum í Føroyum, og talið á starvsfólki er í dag upp í 30 mill. kr. Bankin hevur í dag deildir á flestu stórra plássum í Føroyum, og talið á starvsfólki er í dag upp í 30 mill. kr.

Sosialurin hevur hitt stjóran í Føroya Banka, Agner Hansen, og skifti orð við hann um virksemin og støðu bankans í føroyska samfelagnum.

Fólk iðin at spara

Agner Hansen: — Eg meti uppgávuna hjá einum banka í dag vera í so stóran mun sum gjørligt at vera við til at figgja tað virksemin, sum er í samfelagnum — tað veri seg privat ella almennar iløgur — og síðani eisini at royna at reka tað fyrirkoma, sum ein banka jú er.

Um úrslit bankans viðvíkjandi innlánum í farna ári, sigur Agner Hansen, at tað varð betri, enn ein hevði roknað við í byrjanini av árinum. Tað sjá ikki ov bjart út við fiskakvotum aðrastaðni.

— Men fólk hevur kortini sett pening á bankabók — og serliga 12 mánaðar uppsparingin er vaksin munandi í 1980.

Læna meira enn fólk sparir

Innláningin vaksu í 1980 við 115 mill. kr. (+ 16,5%) upp í 809 mill. kr., og útláningin og kredittir vaksu við 110 mill. kr. (+ 14,5%) upp í 860 mill. kr. sammett við árið fyri.

Uppá fyrispurning hvussu tað ber til, at bankin lænir meira pening út, enn hann hevur innistandandi í uppsparðum peningi, sigur Agner Hansen, at tað ikki er ó-

vanligt fyri føroyskar peningastovnar, at útlán eru stórra enn innlán.

Hvat viðvíkur Føroya Banka kann eisini sigast, at tað neyvan í nokrum banka í kongarikinum er so stórt munur millum útlán og innlán.

Orsøkin til at bankin hevur verið førur fyri at ganga lánitörvinum á móti er tann, at uppsparingin hevur verið stór, og at bankin hevur kunnað lænt frá Tjóðarbankanum.

Stór krøv til likviditetin

Agner Hansen visir tó á, at henda støðan setir stór krøv til likviditetin hjá bankanum. Likviditetin er tann tæki peningurin, sum bankin hevur til at gjalda út.

Vanliga broytt likviditetin í Føroyum týttari enn í t.d. Danmark. Hetta kemst serstakliga av okkara stóra uttanlands-handli.

Fyrr var likviditetin serliga treytaður av peningi í fiskagoymslum, meðan hann í dag er meira bundin av bæði privatum og almennum ilögum.

Sum vist á omanfyri, so er tað tann høga uppsparingin, sum ger tað møgulegt at figgja støðugum virksemin í samfelagnum.

Her er so munurin millum uppsparing í Føroyum og t.d. Danmark tann, at meðan føroyingar seta pengarnar í peningastovnar, so seta danir harumframt pening í obligatiónir og onnur virðisbrøv. Her er skatturin eins stórur, um tú hevur pening á bankabók ella hevur hann í virðisbrøvum. Í Føroyum haraftirmóti er serligur rentuskattur á innistandandi peningi í peningastovnum galdandi.

Hækka partapeningin

— Men Agner Hansen, hvussu figgjaðu tit meir-

útlánið uppá 50 mill. kr. í fjør?

— Tað hevur verið gjørt á tann hátt, at við tað at yvirskotið hevur verið nógt stórt, hevur peningurin verið tikin av hesum, umframt at vit hava lænt frá danska tjóðarbankanum og øðrum peningastovnum.

Hetta síðsta hevur Føroya Banki brúkt í stóran mun, tá tað hava verið stórar broytingar í likviditetinum.

— Á roknskapinum fyri 1980 sæst, at bankin hevur 35,8 mill. kr. at ráða yvir, harav nettoyvirskotið í 1980 er uppá 15 mill. kr. Nýttist einum banka eitt so stórt yvirskot?

— Peningastovnar eru noyddir at hava eitt ávíst yvirskot. Bankalógin krevur, at ein banka skal halda eitt ávíst soliditetsprosent, t.v.s., at hann skal hava ein ávísan eginkapital. Eginkapitalurin skal í minsta lagi vera 10% av skuld- og garantiskuldbindingum hjá einum banka.

Viðvíkjandi Føroya Banka er vekturin í eginkapitalinum, sum stavar frá sjálvum yvirskotinum ikki meira enn akkurát nógt mikið til at halda soliditetsprosentin óbroytt.

Agner Hansen leggur afturat hesum, at tá virksemin og javnvágin vaksa er neyðugt við meira eginkapitali — tí má bankin hava eitt ávíst yvirskot.

Rentan

— Ber tykkara yvirskot ikki júst prógv um, at útlánsrentan er ov høg?

— Innlánsrentan er bundin av útlánsrentuni. Tá vit skulu áseta innlánsrentuna í kapping við rentuna á obligatiónum, sum hevur verið rættiliga høg, so er innlánsrentan fyrri tíðina høg og harvið eisini útlánsrentan, við tað at reellu inntøkum bankans koma til sjóndar í

rentumarginalinum, tað er munurin millum innlánsrentu og útlánsrentu, og hann er munandi lægri í Føroyum enn í Danmark. Harumframt vil tað í tíðum, har likviditetin er stórur, vera tørvur á at læna frá útlenskum peningastovnum, sum fer at bera í sær, at tað verður til munandi hægri rentu enn tann, sum er galdandi í Føroyum.

»Risikoprojekt«

— Tú nevndi á einum tíðindafundi herfyri, at Føroya Banki hevur verið við til at fáa gongd á menn-ingina í føroyska samfelagnum — men hevur bankin ikki verið í so varin at lata lán til »risikoprojekta«?

— Tað haldi eg ikki. Vit hava verið við til at figgja virki, skip o.a. alt eftir okkara orku.

— Taka vit tá eitt serstakt dømi, svartkjaftatrolaran Giljanes, tá fingur eigararnir ikki figging í Føroyum. Torðu tit ikki at taka eina tilika risiko?

— Nú dámar mær ikki at fara inn á eitt ávíst projekt. Vit eiga tó at gera okkum greitt, at hjá Føroya Banka eru útláningin stórra enn innláningin, og hetta er jú ein avmarking í sær sjálvum. Vit kunnu nú einaferð ikki læna út pening, sum vit ikki hava tókan.

Ti hava vit eisini biðið menn og feløg um at taka uttanlándslán fyri at skaffa neyðuga figging. Viðvíkjandi Giljanes er at siga, at hetta er ein roynd, og tað er stórir kapitalur, sum skal útvegast. Vit koma helst at vera við til at figgja goymslu í tí sambandi.

Annars hevur Giljanes nú fingið figging frá Nordisk Investeringssbank, og tað haldi eg er heilt natúrligt.

— Men hvussu við ivasomum projektum, sum krevja stóran rakstrar-

kapital yvir fleiri ár, eitt nú fiskalaing?

— Tað eru vit eisini við til at figgja, men har eins og við øðrum projektum, so eru lán treytað av, hvørji fólk standa aftanfyri, og hvussu nógvan kapital tey kunnu skjóta inn.

Seta pening í hotell

— Er tað góð forrætning at seta pening í eitt nýtt Hotel Føroyar?

— Stigið til at byggja eitt nýtt hotel er ikki komið frá bankanum. Men vit hava sett pening í projektin, tí vit meta, at tað er tørvur á einum tilikunum hotelli — og serstakliga nú ætlanin er at niðurlægga verandi Hotel Føroyar. Vit mugu eisini hugsa um tað økta virksemin, sum verður í Føroyum við m.a. nýggjum Norðurlandahúsi o.ø.

Landsbanki savnar og stýrir

— Hver er tín persónliga hugsan um ætlanina at seta landsbanka á stovn í Føroyum?

— Tað velst sjálvandi um, hvussu ein tilikur banki fer at virka. Sjálvur havi eg ta uppfatan, at hann fer at virka sum ein banki, sum savnar virksemin hjá tí almenna og stýrir tað — og tað haldi eg er natúrligt.

Virsemið hjá landsbankanum fer at líkjast tí hjá danska Hypotekbankanum, sum umsitir tann pening, sum staturin lænir út og hevur eftirlit við, at skyldurnar verða hildnar.

— Men verður ein landsbanki ikki ein konkurrentur hjá t.d. Føroya Banka?

— Tað kann hann bliva við tað at hann skal samskipa almenna figging undir eitt og so plasera peningin á einum stað.

Um bankin tá vil føra tann politikk, at rentuinn-tøkan hjá tí almenna skal

trýstast upp, so fer hetta at føra við sær rentuhækking í samfelagnum sum heild.

Fer landsbankin at seta pening í peningastovnar í landinum og krevja hægri rentu enn í dag, so fara rentuútreiðslurnar hjá bankanum at hækka.

Skuldi tað so hent, at peningurin hjá tí almenna varð plaseraður í uttanlándslán fyri at fáa hægri rentu, tá fáa vit í Føroyum likviditetstrupulleikar — og tá mugu peningastovnararnir so taka støðu til, um innlánsrentan og harvið eisini útlánsrentan skal hækka.

Danskur banki eigur 60% av Føroya Banka

— Hver eigur Føroya Banka?

— Den Danske Bank eigur 60% av partapeninginum. Hini 40% eru bytt her í Føroyum millum umleið 500 ognarar.

— Er Føroya Banki tá ikki ógvuliga bundin av Den Danske Bank?

— Vit eru ikki bundir av danska bankanum. Vit reka henda bankan, sum ein og hvør sjálvstøðugur banki verður rikin í dag. Tað er tó givið, at við sínum nógvu atkvøðum gjøgnum partabrevini, so kann danski bankin fáa ávirkan á virksemin hjá Føroya Banka, men tað er so ikki nakað, sum vit merkja nakað til. Den Danske Bank letur allar nevndarlimirnar hjá Føroya Banka vera føroyingar, og hetta meti eg sum eitt prógv um, at teir meta, at føroyingar hava betri skil á viðurskiðunum hjá sær sjálvum.

— Men annar av stjórnunum er dani!

— Jú, so er, og soleiðis hevur tað verið næstan altíð.

Framhald á baksíðuni